

การวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานประเมินคุณภาพภายนอกรอบสี่ (พ.ศ. 2559-2563) ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)

THE FACTOR ANALYSIS OF COMPETENCIES OF EXTERNAL ASSESSORS IN BASIC EDUCATION LEVEL NEED TO CONDUCT FOR EXTERNAL QUALITY ASSESSMENT IN THE FOURTH ROUND (B.E. 2016-2020) OF THE OFFICE FOR NATIONAL EDUCATION STANDARDS AND QUALITY ASSESSMENT (PUBLIC ORGANIZATION)

นภาพร ส่งแสง

นิสิตปริญญาเอก สาขาการวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
E-mail : napaporn58106@gmail.com

อาจารย์ ดร.อัญชลี สุขในสิทธิ์

อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
E-mail : srikolchan@gmail.com

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตา ตูลย์เมธการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาการวัดผล
และวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
E-mail : tongtatiya@gmail.com

รองศาสตราจารย์ ดร.องอาจ นัยพัฒน์

รองศาสตราจารย์ประจำภาควิชาการวัดผล
และวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
E-mail : onaiyapatana@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานประเมินคุณภาพภายนอกรอบสี่ (พ.ศ. 2559-2563) ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานประเมินคุณภาพภายนอกรอบสี่ และเพื่อวิเคราะห์ช่องว่างสมรรถนะที่เป็นอยู่จริงใน 3 รอบที่ผ่านมา กับที่คาดหวังในรอบสี่ การวิจัยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานประเมินคุณภาพภายนอกรอบสี่ โดยศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์งานและบริบทที่เกี่ยวข้องกับการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสี่ และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีประสบการณ์ประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 15 คน เพื่อวิเคราะห์เนื้อหา นำไปกำหนดองค์ประกอบและตัวแปรสังเกตได้ของสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานประเมินคุณภาพภายนอกรอบสี่ แล้วนำไปสอบถามความคิดเห็นผู้มีประสบการณ์ประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 449 คน โดยใช้แบบสอบถามที่ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องขององค์ประกอบจากข้อมูลเชิงประจักษ์โดยใช้โปรแกรม LISREL และ 2) ศึกษาสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานประเมินคุณภาพภายนอก รอบสี่ และวิเคราะห์ช่องว่างสมรรถนะที่เป็นอยู่จริงใน 3 รอบที่ผ่านมา กับที่คาดหวังในรอบสี่ โดยการสอบถามความคิดเห็นผู้มีประสบการณ์ประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 449 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. สมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานประเมินคุณภาพภายนอก รอบสี่ ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) สมรรถนะหลัก และ 2) สมรรถนะตามบทบาทหน้าที่ โดยองค์ประกอบสมรรถนะหลัก ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อย และองค์ประกอบสมรรถนะตามบทบาทหน้าที่ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบย่อย

2. ผลการศึกษาระดับสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานใน 3 รอบที่ผ่านมา กับที่คาดหวังในรอบสี่ และวิเคราะห์ช่องว่างสมรรถนะ พบว่า สมรรถนะหลักที่คาดหวังและต้องการให้มีความสำคัญในการพัฒนามากที่สุด คือ สมรรถนะหลักด้านความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการปฏิบัติงาน โดยวัดด้วยตัวแปรสังเกตได้ คือ มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงาน (ค่าช่องว่างสมรรถนะ -1.68) ส่วนสมรรถนะตามบทบาทหน้าที่ที่คาดหวังและต้องการให้มีความสำคัญในการพัฒนามากที่สุด คือ สมรรถนะตามบทบาทหน้าที่ด้านความสามารถในการเขียนรายงานและให้ข้อเสนอแนะ โดยวัดด้วยตัวแปรสังเกตได้ คือ มีความสามารถในการให้ข้อเสนอแนะ และชี้แนะให้สถานศึกษาเกิดความท้าทายในการยกระดับคุณภาพ (ค่าช่องว่างสมรรถนะ -2.31)

คำสำคัญ : องค์ประกอบสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน, การประเมินคุณภาพภายนอก

ABSTRACT

The objectives of this research were to study the factors of competencies of external assessors in basic education level needed for conducting external quality assessment in the fourth round (B.E. 2016-2020) of the Office for National Education Standards and Quality Assessment (Public organization); to study the level of competencies of external assessors in basic education level needed for conducting external quality assessment in the fourth round; and to analyze the competency gaps between the actual and the expected competencies in the previous three rounds. The research process comprised two steps as follows: (1) the study of the factors of competencies of external assessors in basic education level needed for conducting external quality assessment in the fourth round by studying from documents, concepts, theories, and related research, analyzing related works and context of the fourth round external assessment and interviewing 15 experts who had experiences in the external assessment of basic education level in order to analyze the contents and specify the factors and observable variables of the competencies needed for the fourth round assessment of external assessors of basic education level; after that, the researcher studied the opinions of 449 persons who had experiences in the external quality assessment at the basic education level using a 5-scale rating questionnaire; the data analysis was conducted using the confirmatory factor analysis to validate the conformity of the factors with empirical data as analyzed by LISREL program; and (2) the study of competency levels of external assessors in basic education level needed for conducting external quality assessment in the fourth round, and the analysis of competency gaps between the actual and the expected competencies in the previous three rounds by asking the opinions of 449 persons gaps between the actual and the expected competencies in the previous three rounds. The results are as follows:

1. The competencies of external assessors in basic education level needed for conducting external quality assessment in the fourth round of the Office for National Education Standards and Quality Assessment (Public organization) is composed of 2 factors which are (1) core competencies, and (2) functional competencies. The core competencies consist of 4 sub-factors while the functional competencies consist of 5 sub-factors.

2. Regarding the study of actual competencies level of external assessors in the past three rounds of external quality assessment and the expected competencies in the fourth round with gaps analysis, it was found that the most expected core competencies that need to be developed are core competencies which are the ability of using technological technology for work performance, as measured by the observation variables, i.e. the ability to use the information technology for work performance (competency gap of – 1.68). Meanwhile, the most expected functional competencies that need to be developed are the abilities to write report and suggestions as measured by the observation variables, i.e. the abilities to write the report and suggestions and also guide the educational institution to create the challenge for upgrading the quality level (competency gap of – 2.31).

KEYWORDS : Factors of competencies of external assessors in basic education level, External quality assessment

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ. ถูกจัดตั้งขึ้นตามมาตรา 49 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีฐานะเป็นองค์การมหาชน ทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมาย หลักการ และแนวการจัดการศึกษาในแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ โดยให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปี นับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้าย และเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2547)

การประเมินคุณภาพภายนอกทั้ง 3 รอบที่ผ่านมา สมศ. ให้ความสำคัญกับคุณภาพผู้ประเมินภายนอกอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2555) ทั้งนี้ ผู้ประเมินภายนอกที่มีจำนวนมากที่สุดคือผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีจำนวนมากกว่าสองพันคน มีความหลากหลายทั้งช่วงอายุ

วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน ประสบการณ์ประเมินคุณภาพภายนอก จากการสังเคราะห์ข้อมูลผลการติดตามการปฏิบัติงานของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งแต่รอบแรกถึงรอบสาม (ปี พ.ศ. 2544-2558) พบว่าประเด็นที่สถานศึกษาให้ข้อคิดเห็นและเสนอแนะให้ สมศ. เร่งปรับปรุงพัฒนามากที่สุด คือ คุณภาพผู้ประเมินภายนอก ซึ่งประเด็นดังกล่าวส่งผลต่อการประเมินคุณภาพภายนอก และการนำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุงพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา รวมถึงมีเสียงสะท้อนที่สำคัญจากสถานศึกษาและผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) เกี่ยวกับการประเมินคุณภาพภายนอกของ สมศ. ใน 3 รอบที่ผ่านมา คือ ผู้ประเมินภายนอกเน้นการประเมินเอกสาร ซึ่งสร้างภาระให้ครู/อาจารย์ในการจัดเตรียมเอกสาร หลักฐานต่างๆ เพื่อรองรับการประเมิน และเสนอให้มีการปฏิรูประบบการประเมินคุณภาพการศึกษา ก่อนที่ สมศ. จะเริ่มประเมินคุณภาพภายนอก รอบสี่ (พ.ศ. 2559-2563)

การประเมินคุณภาพภายนอกรอบสี่มีบริบทการประเมินที่เปลี่ยนแปลงไปหลายประการ โดยประเด็นสำคัญที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ การปฏิรูประบบการบริหารจัดการในส่วน

ของการปรับรูปแบบ/วิธีการประเมินคุณภาพภายนอกให้ลดการสร้างภาระให้กับสถานศึกษา โดยการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมถึงการปฏิรูปการเรียนรู้ การปรับระบบการใช้ ICT เพื่อการศึกษา จึงจำเป็นต้องมีการสร้างสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานในการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสี่

ในปัจจุบันมีเครื่องมือสำหรับการบริหารทรัพยากรมนุษย์หลายอย่าง แต่ที่นิยมนำมาใช้ในการพัฒนาทรัพยากรบุคคล การบริหารจัดการและพัฒนาองค์กร คือ สมรรถนะ (Competency) ดังนั้น สมรรถนะจึงเป็นเครื่องมือที่จำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการบริหารจัดการและพัฒนาคุณภาพผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เนื่องจากถึงแม้ สมศ. จะมีทรัพยากรด้านอื่นๆ มาสนับสนุนการประเมินคุณภาพภายนอกอย่างเพียงพอ แต่หากขาดผู้ประเมินภายนอกที่มีสมรรถนะตามเกณฑ์ที่กำหนดเข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้ใช้ทรัพยากรเหล่านั้นอย่างมีประสิทธิภาพ

การประเมินคุณภาพภายนอกจะไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดไว้ดังที่นักทฤษฎีทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์หลายท่านได้ให้ความเห็นไว้ว่า “สมรรถนะ” เป็นสิ่งที่มีอยู่ในตัวของบุคคล และเป็นสิ่งที่กำหนดถึงพฤติกรรมต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นต่อการปฏิบัติงานภายใต้สภาพแวดล้อมขององค์กร และเป็นสิ่งผลักดันให้บุคคลมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานให้เกิดความสำเร็จอย่างที่ต้องการ และเป็นคุณลักษณะเฉพาะของบุคคลที่เชื่อมโยงกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน (สำนักงาน ก.พ., 2548: 1; Boyatzis, 1982: 58; Mitrani, Dalziel and Fitt, 1992: 11; Spencer & Spencer, 1993: 11; อ้างอิงจาก McClelland, 1973)

ดังนั้น ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมีจุดมุ่งหมายในการศึกษาข้อมูลด้านสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานประเมินคุณภาพภายนอกรอบสี่ ทั้งสมรรถนะหลัก (Core Competency) และสมรรถนะตามบทบาทหน้าที่ (Functional Competency) ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา การบริหารจัดการคุณภาพผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และใช้เป็นสารสนเทศหรือเป็นเครื่องมือในการประเมินผลการปฏิบัติงาน การวางแผนพัฒนา การเพิ่มสมรรถนะ รวมทั้งใช้เป็นต้นแบบ

มาตรฐานสมรรถนะ เพื่อยกระดับวิชาชีพผู้ประเมินภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานประเมินคุณภาพภายนอกรอบสี่ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องขององค์ประกอบสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานประเมินคุณภาพภายนอกรอบสี่ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)
3. เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะ (Competency level) ของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานประเมินคุณภาพภายนอกรอบสี่และวิเคราะห์ช่องว่างสมรรถนะ (Competency gap) ที่เป็นจริงใน 3 รอบที่ผ่านมา กับที่คาดหวังในรอบสี่

สมมติฐานของการวิจัย

1. องค์ประกอบสมรรถนะของสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานประเมินคุณภาพภายนอกรอบสี่ ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์
2. ระดับสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานประเมินคุณภาพภายนอกรอบสี่และวิเคราะห์ช่องว่างสมรรถนะที่เป็นอยู่จริงใน 3 รอบที่ผ่านมา กับที่คาดหวังในรอบสี่ มีความแตกต่างจาก 3 รอบที่ผ่านมา

ขอบเขตของการวิจัย

ตัวแปรที่ศึกษา คือ สมรรถนะของผู้ประเมินภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย สมรรถนะหลัก (Core Competency) และสมรรถนะตามบทบาทหน้าที่ (Functional Competency)

การวิจัยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ

1. การศึกษาองค์ประกอบของสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสี่ โดยศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์งานและบริบทที่เกี่ยวข้องกับการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสี่ และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีประสบการณ์ประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อวิเคราะห์เนื้อหา นำไปกำหนดองค์ประกอบและตัวแปรสังเกตได้ของสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสี่ ทั้งสมรรถนะหลัก และสมรรถนะตามบทบาทหน้าที่ แล้วนำไปสอบถามความคิดเห็นผู้มีประสบการณ์ประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. การศึกษาระดับสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสี่ และวิเคราะห์ช่องว่างสมรรถนะที่เป็นอยู่จริงใน 3 รอบที่ผ่านมา กับสมรรถนะที่คาดหวังในรอบสี่ โดยการสอบถามความคิดเห็นผู้มีประสบการณ์ประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed methods research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มที่ 1 เป็นผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีประสบการณ์ประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 15 คน สำหรับสัมภาษณ์เกี่ยวกับสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสี่ ทั้งสมรรถนะหลัก และสมรรถนะตามบทบาทหน้าที่ ได้มาจากการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

กลุ่มที่ 2 เป็นผู้มีประสบการณ์ประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 449 คน สำหรับสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานประเมินคุณภาพ

ภายนอกกรอบสี่ และสมรรถนะที่เป็นจริงใน 3 รอบที่ผ่านมา ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) โดยใช้สถานภาพการรับรองให้เป็นหน่วยประเมินของ สมศ. ทั้ง 3 รอบการประเมิน (พ.ศ. 2544-2558) และใช้หน่วยประเมินที่มีจำนวนผู้ประเมินภายนอกตั้งแต่ 100 คนขึ้นไปเป็นหน่วยการสุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ (1) แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีประสบการณ์ประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสี่ ทั้งสมรรถนะหลัก และสมรรถนะตามบทบาทหน้าที่ และ (2) แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert scale) มี 5 ระดับ สำหรับสอบถามความคิดเห็นผู้มีประสบการณ์ประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสี่ และสมรรถนะที่เป็นจริงใน 3 รอบที่ผ่านมา โดยเครื่องมือวิจัยฉบับที่ 2 มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ตั้งแต่ 0.80-1.00 จากนั้นผู้วิจัยนำไปทดลองใช้ (Try out) แล้วหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่าแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .925

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสี่ทั้งสมรรถนะหลัก และสมรรถนะตามบทบาทหน้าที่ โดยการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์งานและบริบทที่เกี่ยวข้องกับการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสี่ และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีประสบการณ์ประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อประสานงาน เพื่อบันทึกหมายขอสัมภาษณ์ โดยใช้เวลาสัมภาษณ์ท่านละไม่เกิน 1 ชั่วโมง

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นจากผู้มีประสบการณ์ประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษา

ขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานประเมินคุณภาพภายนอก รอบสี่ และสมรรถนะที่เป็นจริงใน 3 รอบที่ผ่านมาโดยใช้แบบสอบถาม ผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ไปยังผู้มีประสบการณ์ประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พร้อมบรรจุซองและแสตมป์สำหรับให้จัดส่งแบบสอบถามกลับคืนให้ผู้วิจัยทางไปรษณีย์ โดยกำหนดให้จัดส่งกลับคืนให้ผู้วิจัยภายใน 1 เดือน นับจากวันที่ได้รับแบบสอบถาม และติดตามแบบสอบถามที่ได้จัดส่งทางไปรษณีย์ และยังไม่ได้รับกลับคืนภายในเวลาที่กำหนดด้วยการจัดส่งหนังสือขอความร่วมมือให้ตอบแบบสอบถามและส่งกลับคืนผู้วิจัยอีกครั้งภายใน 2 สัปดาห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์งานและบริบทที่เกี่ยวข้องกับการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสี่ และจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) นำไปกำหนดองค์ประกอบและตัวแปรสังเกตได้ของสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานประเมินคุณภาพภายนอก รอบสี่

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเกี่ยวกับองค์ประกอบของสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor analysis) ในขั้นการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory factor analysis) โดยใช้วิธีการสกัดองค์ประกอบด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบสำคัญ (Principal Component Analysis: PC) แล้วหมุนแกนแบบมุมฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีแวนแมกซ์ (Varimax Method) จากนั้นใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory factor analysis) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องขององค์ประกอบจากข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยใช้โปรแกรม LISREL

3. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับสมรรถนะ และช่องว่างสมรรถนะ ของผู้ประเมินภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นจริงใน 3 รอบที่ผ่านมา กับที่คาดหวังในรอบสี่ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean: $\bar{x}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

และคำนวณหาค่าช่องว่างสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งสมรรถนะหลัก และสมรรถนะตามบทบาทหน้าที่ โดยการหาความต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างสมรรถนะที่เป็นจริงใน 3 รอบที่ผ่านมา กับสมรรถนะที่คาดหวังในรอบสี่ กำหนดให้สมรรถนะที่มีค่าช่องว่างต่ำกว่า -1.20 เป็นสมรรถนะที่สำคัญในการพัฒนา

ผลการวิจัย

1. ผลการกำหนดองค์ประกอบและตัวแปรสังเกตได้ของสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานประเมินคุณภาพภายนอก รอบสี่ พบว่า สมรรถนะหลัก ประกอบด้วย 20 ตัวแปรสังเกตได้ และสมรรถนะตามบทบาทหน้าที่ ประกอบด้วย 23 ตัวแปรสังเกตได้

2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานประเมินคุณภาพภายนอก รอบสี่ พบว่า

2.1 องค์ประกอบสมรรถนะหลัก (COR) ตัวแปรที่มีน้ำหนักสำคัญมากที่สุด คือ การทำงานเป็นทีม (TEW) และความมุ่งมั่นเพื่อให้งานสำเร็จ (ACO) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.89 มีความแปรผันร่วมกันกับองค์ประกอบสมรรถนะหลัก ร้อยละ 79 เท่ากัน รองลงมาคือ คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในอาชีพ (MPE) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.77 มีความแปรผันร่วมกันกับองค์ประกอบสมรรถนะหลัก ร้อยละ 77 และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการปฏิบัติงาน (AIT) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.65 มีความแปรผันร่วมกันกับองค์ประกอบสมรรถนะหลัก ร้อยละ 42

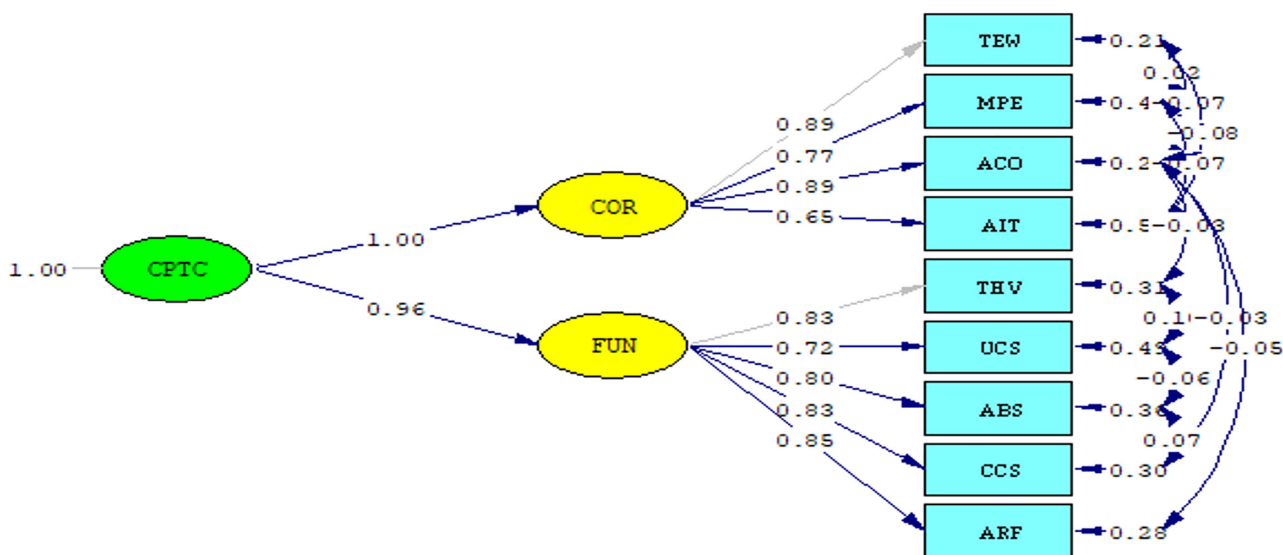
2.2 องค์ประกอบสมรรถนะตามบทบาทหน้าที่ (FUN) ตัวแปรที่มีน้ำหนักสำคัญมากที่สุด คือ ความสามารถในการเขียนรายงานและให้ข้อเสนอแนะ (ARF) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.85 มีความแปรผันร่วมกันกับองค์ประกอบสมรรถนะตามบทบาทหน้าที่ ร้อยละ 72 รองลงมาคือ ความสามารถในการสื่อสาร (CCS) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.83 มีความแปรผันร่วมกันกับองค์ประกอบสมรรถนะตามบทบาทหน้าที่ ร้อยละ 70 ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และการมอง

ภาพแบบองค์รวม (THV) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.83 มีความแปรผันร่วมกันกับองค์ประกอบสมรรถนะตามบทบาทหน้าที่ ร้อยละ 69 ความสามารถในการประเมิน (ABS) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.80 มีความแปรผันร่วมกันกับองค์ประกอบสมรรถนะตามบทบาทหน้าที่ ร้อยละ 64 และความรู้ ความเข้าใจในบริบทของสถานศึกษาที่ประเมิน (UCS) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.72 มีความแปรผันร่วมกันกับองค์ประกอบสมรรถนะตามบทบาทหน้าที่ ร้อยละ 54

2.3 เมื่อพิจารณาดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันสองชั้นของสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานประเมินคุณภาพภายนอกรอบสี่ พบว่า χ^2 เท่ากับ 36.31 (df = 37) ค่า p-value เท่ากับ 0.501 ค่า χ^2/df เท่ากับ 0.981 ค่า CFI เท่ากับ 1.00 ค่า GFI เท่ากับ 0.99 ค่า AGFI เท่ากับ 0.97 ค่า RMSEA เท่ากับ 0.000 และค่า RMR เท่ากับ 0.009 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังภาพที่ 1

3. ผลการวิเคราะห์ระดับสมรรถนะ และช่องว่างสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นจริงใน 3 รอบที่ผ่านมา กับที่คาดหวังในรอบสี่ พบว่า

3.1 สมรรถนะหลัก ที่เป็นจริงใน 3 รอบที่ผ่านมา ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.91$, S.D. = 0.92) เมื่อพิจารณาเป็นรายสมรรถนะพบว่า สมรรถนะหลักด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในอาชีพ มีค่าเฉลี่ยของระดับสมรรถนะสูงที่สุด โดยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.78) และสมรรถนะหลักที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าสมรรถนะอื่นๆ คือ สมรรถนะหลักด้านความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการปฏิบัติงาน โดยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.91$, S.D. = 0.92) ส่วนสมรรถนะหลักที่คาดหวังในรอบสี่ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายสมรรถนะพบว่า สมรรถนะหลักด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในอาชีพ มีค่าเฉลี่ยของระดับสมรรถนะ สูงที่สุด โดยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.44) และสมรรถนะที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าสมรรถนะอื่นๆ คือ สมรรถนะหลักด้านการทำงาน



Chi-Square=36.31, df=37, P-value=0.50132, RMSEA=0.000

ภาพที่ 1 โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันสองชั้นของสมรรถนะผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานประเมินคุณภาพภายนอกรอบสี่ ทั้งสมรรถนะหลัก (Core Competency) และสมรรถนะตามบทบาทหน้าที่ (Functional Competency)

เป็นทีม โดยมีระดับสมรรถนะในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$, S.D.= 0.49) ตามลำดับ

3.2 สมรรถนะตามบทบาทหน้าที่ที่เป็นจริงใน 3 รอบที่ผ่านมา ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.21$, S.D.= 0.84) เมื่อพิจารณาเป็นรายสมรรถนะพบว่า สมรรถนะตามบทบาทหน้าที่ด้านความรู้ ความเข้าใจในบริบทของสถานศึกษาที่ประเมิน มีค่าเฉลี่ยของระดับสมรรถนะสูงที่สุด โดยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.44$, S.D.= 0.81) และสมรรถนะที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าสมรรถนะอื่นๆ คือ สมรรถนะตามบทบาทหน้าที่ด้านความสามารถในการสื่อสาร โดยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.52$, S.D.= 0.77) ส่วนสมรรถนะที่คาดหวังในรอบสี่ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$, S.D.= 0.54) เมื่อพิจารณาเป็นรายสมรรถนะพบว่า สมรรถนะตามบทบาทหน้าที่ด้านความสามารถในการประเมิน มีค่าเฉลี่ยของระดับสมรรถนะสูงที่สุด โดยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$, S.D.= 0.53) และสมรรถนะที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าสมรรถนะอื่นๆ คือ สมรรถนะตามบทบาทหน้าที่ด้านความรู้ ความเข้าใจในบริบทของสถานศึกษาที่ประเมิน โดยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$, S.D.= 0.54) ตามลำดับ

3.3 สมรรถนะหลักที่คาดหวังและต้องการให้มีความสำคัญในการพัฒนามากที่สุด คือ สมรรถนะหลักด้านความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการทำงาน โดยวัดด้วยตัวแปรสังเกตได้ คือ มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงาน (ค่าช่องว่างสมรรถนะ -1.68) ส่วนสมรรถนะตามบทบาทหน้าที่ที่คาดหวังและต้องการให้มีความสำคัญในการพัฒนามากที่สุด คือ สมรรถนะตามบทบาทหน้าที่ด้านความสามารถในการเขียนรายงานและให้ข้อเสนอแนะ โดยวัดด้วยตัวแปรสังเกตได้ คือ มีความสามารถในการให้ข้อเสนอแนะ และชี้แนะให้สถานศึกษาเกิดความสำเร็จในการทำรายการระดับคุณภาพ (ค่าช่องว่างสมรรถนะ -2.31)

อภิปรายผล

จากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยพบว่าสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานประเมินคุณภาพภายนอกรอบสี่ (พ.ศ. 2559-2563) ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

(องค์การมหาชน) โดยศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์งานและบริบทที่เกี่ยวข้องกับการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสี่ สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีประสบการณ์ประเมินคุณภาพภายนอก และแบบสอบถาม สามารถแบ่งสมรรถนะได้ 2 องค์ประกอบ ได้แก่ สมรรถนะหลัก และสมรรถนะตามบทบาทหน้าที่ โดยพบว่าสมรรถนะหลักมีน้ำหนักองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานประเมินคุณภาพภายนอกรอบสี่ มากกว่าสมรรถนะตามบทบาทหน้าที่ เนื่องจากสมรรถนะหลักมีความสำคัญต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ประเมินภายนอกอย่างยิ่ง เป็นคุณลักษณะภายในของผู้ประเมินภายนอกที่จะนำมาซึ่งผลการประเมินคุณภาพภายนอกที่สามารถสะท้อนสภาพจริงของผลการดำเนินงานหรือผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งสมรรถนะหลักที่สำคัญนี้ คือ คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในอาชีพ ซึ่งผู้ประเมินภายนอกต้องมีความเป็นกลาง ไม่ลำเอียง มีความซื่อสัตย์ สุจริต และไม่ยอมให้อิทธิพลใดๆ มาเบี่ยงเบนผลการประเมินให้ผิดไปจากความเป็นจริง ซึ่งสอดคล้องกับคุณสมบัติสำคัญของผู้ประเมินคุณภาพการศึกษาของสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (Online) และสอดคล้องกับผลการศึกษาความต้องการในการจัดฝึกอบรมผู้ประเมินของ Galport and Azzam (2016) ที่พบว่าสมรรถนะสำคัญอันดับแรกของผู้ประเมินคือ จริยธรรมและความซื่อสัตย์ สุจริตในการประเมิน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับสำนักงานรางวัลคุณภาพแห่งชาติ (2560) ซึ่งได้ให้ความสำคัญด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในอาชีพของผู้ตรวจประเมินรางวัลคุณภาพแห่งชาติ โดยกำหนดหลักปฏิบัติของผู้ตรวจประเมินรางวัลคุณภาพแห่งชาติด้านการพฤติกรรมอย่างมืออาชีพ ด้วยความซื่อสัตย์ถูกต้อง เป็นธรรม ให้เกียรติและรับผิดชอบต่อสังคมไว้เป็นลำดับแรกของหลักปฏิบัติดังกล่าว

ในส่วนของสมรรถนะหลัก การทำงานเป็นทีม และความมุ่งมั่นเพื่อให้งานสำเร็จ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะหลักมากกว่าองค์ประกอบอื่นๆ (น้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.89 เท่ากัน) เนื่องจากสมรรถนะด้านนี้จะช่วยให้การปฏิบัติงานประเมินคุณภาพภายนอกรอบสี่ประสบความสำเร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด และ

ได้ผลการประเมินคุณภาพภายนอกที่ผ่านการกลั่นกรอง วิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปผลการประเมินร่วมกันของผู้ที่มีความเชี่ยวชาญทั้งทีมประเมินซึ่งสอดคล้องกับสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกของ Canadian Evaluation Society (2010) ด้านคุณลักษณะของผู้ประเมินภายนอกที่ต้องมีทักษะ การประสานงานและการทำงานเป็นทีม ทักษะการทำงาน ส่วนบุคคล (ตนเอง และทีม) และทักษะการทำงานแบบมีส่วนร่วม และยังสอดคล้องกับคุณสมบัติของผู้ตรวจประเมินรางวัล คุณภาพแห่งชาติของสำนักงานรางวัลคุณภาพแห่งชาติ (2560) ที่ผู้ตรวจประเมินต้องคุณสมบัติการทำงานเป็นทีมร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เข้าใจตรงกัน ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

ในส่วนของสมรรถนะตามบทบาทหน้าที่ พบว่า ความสามารถในการเขียนรายงานและให้ข้อเสนอแนะ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะตามบทบาทหน้าที่มากกว่าองค์ประกอบอื่นๆ (น้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.89) เนื่องจากผู้ประเมินภายนอกต้องสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อค้นพบจากผลการประเมินเพื่อระบุจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา และให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์และปฏิบัติได้แก่ สถานศึกษา รวมถึงสามารถชี้แนะให้เกิดการนำผลการประเมิน ไปใช้ในการปรับปรุง พัฒนายกระดับคุณภาพการศึกษาของ สถานศึกษาในอนาคตได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริเดช สุชีวะ และคณะ (2560) ที่พบว่าแนวทางการกำหนดสมรรถนะ ผู้ประเมินภายนอกในรอบสี่ ผู้ประเมินภายนอกของ สมศ. ต้องมีทักษะการจัดทำรายงานผลการประเมินที่ถูกต้อง ชัดเจน ตามกำหนดเวลา และการให้ข้อเสนอแนะต้องเป็นประโยชน์เพื่อ การพัฒนาสถานศึกษา

ในส่วนของระดับสมรรถนะหลัก พบว่าที่เป็นจริง ใน 3 รอบที่ผ่านมา มีความสอดคล้องกับที่คาดหวังในรอบสี่ คือ คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในอาชีพ เนื่องจาก เป็นสมรรถนะหลักที่มีผลโดยตรงต่อความถูกต้อง น่าเชื่อถือ ของผลการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับงาน วิจัยของศิริเดช สุชีวะ และคณะ (2560) ที่พบว่าแนวทางการกำหนดสมรรถนะผู้ประเมินภายนอกในรอบสี่ ผู้ประเมิน ภายนอกของ สมศ. ต้องมีจรรยาบรรณของผู้ประเมินภายนอก ตามที่ สมศ. กำหนด และยังสอดคล้องกับวิธีการปฏิรูประบบ ประกันคุณภาพการศึกษาของคณะกรรมการขับเคลื่อน

การปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา สภาขับเคลื่อนการปฏิรูป ประเทศ (2560) ซึ่งระบุไว้ว่าคุณสมบัติของผู้ประเมินคุณภาพ การศึกษาต้องมีจรรยาบรรณ ได้แก่ มีความซื่อสัตย์ สุจริต ไม่แสวงหาผลประโยชน์จากการตรวจเยี่ยมและการประเมิน มีความยุติธรรม เป็นกลาง ในส่วนระดับสมรรถนะตามบทบาท หน้าที่ พบว่าที่เป็นจริงใน 3 รอบที่ผ่านมา มีสมรรถนะตาม บทบาทหน้าที่ด้านความรู้ ความเข้าใจในบริบทของสถานศึกษา ที่ประเมิน สูงที่สุด และสมรรถนะตามบทบาทหน้าที่ที่คาดหวัง ในรอบสี่ คือ ด้านความสามารถในการประเมิน เนื่องจาก การเป็น ผู้ประเมินภายนอกที่มีคุณภาพนั้นจะต้องมีความรู้ความสามารถ ในการประเมินเป็นอันดับแรก ซึ่งสอดคล้องกับผลการ สังเคราะห์สมรรถนะที่ใช้ในการประเมินของ King and Stevahn (2015) ที่พบว่าสมรรถนะร่วมที่สำคัญในการพัฒนา สมรรถนะผู้ประเมินคือการพัฒนาที่เน้นด้านเทคนิค ได้แก่ การสืบเสาะหาข้อมูลอย่างเป็นระบบ การวางแผนและการ ออกแบบการประเมิน เพื่อให้ได้ผลการประเมินที่ถูกต้อง

ในส่วนของช่องว่างสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นจริงใน 3 รอบที่ผ่านมา กับที่ คาดหวังในรอบสี่ พบว่าสมรรถนะหลักที่คาดหวังและต้องการ ให้ความสำคัญในการพัฒนามากที่สุด คือ สมรรถนะหลัก ด้านความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการ ปฏิบัติงาน โดยวัดด้วยตัวแปรสังเกตได้ คือ มีความสามารถ ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงาน (ค่าช่องว่าง สมรรถนะ -1.68) ส่วนสมรรถนะตามบทบาทหน้าที่ที่คาดหวัง และต้องการให้ความสำคัญในการพัฒนามากที่สุด คือ สมรรถนะ ตามบทบาทหน้าที่ด้านความสามารถในการเขียนรายงานและ ให้ข้อเสนอแนะ โดยวัดด้วยตัวแปรสังเกตได้ คือ มีความ สามารถในการให้ข้อเสนอแนะ และชี้แนะให้สถานศึกษา เกิดความท้าทายในการยกระดับคุณภาพ (ค่าช่องว่างสมรรถนะ -2.31) โดยทั้งสองสมรรถนะดังข้างต้นสอดคล้องกับสมรรถนะ ของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อ การปฏิบัติงานประเมินคุณภาพภายนอกรอบสี่ ตามที่ระบุไว้ ในกรอบแนวทางการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสี่ของ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (Online) โดยว่าการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสี่จะเป็นการประเมินเชิงคุณภาพเน้นข้อมูลเชิงประจักษ์

(Evidence Based) ที่สะท้อนผลลัพธ์การดำเนินงาน โดยใช้การตัดสินใจของผู้เชี่ยวชาญ (Expert Judgment) ดังนั้นสมรรถนะด้านความสามารถในการเขียนรายงานและให้ข้อเสนอแนะจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง รวมทั้งองค์ประกอบของวิธีการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสี่ จะมีการศึกษาข้อมูลด้านบริบทพื้นฐานของสถานศึกษา (Organization Context) และการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา (Common Data Set; CDS) การวิเคราะห์รายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self-Assessment Report: SAR) โดยการปฏิบัติงานในส่วนนี้จำเป็นต้องดำเนินการผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยที่ค้นพบว่าองค์ประกอบสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานประเมินคุณภาพภายนอกรอบสี่ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และจากผลการวิจัยยังทำให้ได้ข้อมูลระดับสมรรถนะที่เป็นจริงใน 3 รอบที่ผ่านมา กับสมรรถนะหลักที่คาดหวังในรอบสี่ของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมถึงช่องว่างสมรรถนะ ทั้งสมรรถนะหลักและสมรรถนะตามบทบาทหน้าที่ จะทำให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) สามารถนำไปกำหนดนโยบายหรือกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการสรรหาและคัดเลือกการกำหนดรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงาน และการวางแผนพัฒนาสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้สมรรถนะเป็นฐาน (Competency-Based Approach) เพื่อให้การประเมินคุณภาพภายนอกมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ทุกกลุ่มมีความพึงพอใจ และนำผลการประเมินไปใช้พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เทียบเคียงกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอาเซียน เพื่อนำมาพัฒนาดัชนีแบบและยกระดับวิชาชีพผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ให้เป็นที่ยอมรับต่อกลุ่มประเทศอาเซียน และนำไปสู่การแลกเปลี่ยนผู้ประเมินภายนอก หรือร่วมเป็นส่วนหนึ่งของข้อมติประเมินในรูปแบบการประเมินร่วมกับองค์กรต่างประเทศ (Joint Accreditation) ต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา.

2560. รายงานของคณะกรรมการการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ด้านการศึกษา สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ เรื่อง แผนปฏิรูประบบการประกันคุณภาพการศึกษา. สำนักกรรมการ 3. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. หน้า 19.

ศิริเดช สุชีวะ และคณะ. 2560. รายงานความก้าวหน้าผลการวิจัย ระยะที่ 2 โครงการการพัฒนาสมรรถนะผู้ประเมินภายนอก. กรุงเทพฯ: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).

สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ. 2558. คุณลักษณะผู้ประเมินภายนอก. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม 2558 จาก http://www.thaivq.org/index.php?option=com_content&view=article&id=39&Itemid=58/

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). 2547. พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). 2555. รายงานประจำปี 2554 ของ สมศ. (1 ตุลาคม 2553 - 30 กันยายน 2554). พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: แพลน พรินท์ติ้ง..

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). 2560. กรอบแนวทางการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสี่ พ.ศ. (2559-2563). (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2560. จาก www.onesqa.or.th/upload/download/201709292308583.pdf.

- สำนักงานรางวัลคุณภาพแห่งชาติ. 2560. **คู่มือการสมัครผู้ตรวจประเมินรางวัลคุณภาพแห่งชาติ ประจำปี 2560**. กรุงเทพฯ: สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.
- Galport, N. & Azzam, T. 2016. "Evaluator Training Needs and Competencies: A Gap Analysis." **American Journal of Evaluation**, 38 (1), 80-100.
- King, J. A. & Stevahn, L. 2015. "Competencies for Program Evaluators in light of Adaptive Action: What? So What? Now What?" **New Directions for Evaluation**, 145, 21-37.
- McClelland, D.C. 1973. "Testing for Competence rather than for Intelligence." **American Psychologist**, 28 (1), 1 - 14.
- The Canadian Evaluation Society. 2010. "Competencies for Canadian Evaluation Practice." **Canadian Journal of Program Evaluation**, 11 (1), 1-15.



นภาพร ส่งแสง

สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปัจจุบันเป็นนักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และทำงานที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)



ดร.อัญชลี สุขนิมิต

สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวัดผลและประเมินผล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระดับปริญญาโท หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการวัดทางการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปัจจุบันดำรงตำแหน่งอาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ



ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตา ตุลย์เมธาร

สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวัดผลและประเมินผลการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระดับปริญญาโท หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ



รองศาสตราจารย์ ดร.องอาจ นัยพัฒน์

สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก (Ph.D., Educational Administration with Concentration in Research & Evaluation), Illinois State University, USA ระดับปริญญาโท หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปัจจุบันดำรงตำแหน่งรองศาสตราจารย์ประจำภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ